

HARLINGEN

IN DE SPOTLIGHTS

KADERNOTA SPORT EN BEWEGEN HARLINGEN 2017 – 2021



Auteurs: Remco den Dulk en Anita Bakker (Sport Fryslân)
In opdracht van de gemeente Harlingen
Mei 2017



INHOUD

1	Algemeen	3
2	Maatschappelijke ontwikkelingen en beleid	6
3	Sport- en bewegvisie	15
Bijlagen		
1	Overzicht landelijk beleid en landelijke en provinciale ontwikkelingen	21
2	Sport en bewegnormen	31
3	Beweeggedrag, sportdeelname en overgewicht	32
4	Organisaties waarmee gesproken is	33



1 ALGEMEEN

Achtergrond

Sport is een belangrijk bindmiddel in onze huidige maatschappij: het brengt mensen letterlijk en figuurlijk bij elkaar. Miljoenen mensen zijn wekelijks betrokken bij sport en bewegen, zowel direct als indirect. Velen zijn als deelnemer of als vrijwilliger actief verbonden aan de sport. Naast deze directe betrokkenen is een grote groep als bezoeker of via de media verbonden aan sport- en beweegactiviteiten. Naast dat het populaire en plezierige vormen van vrijetijdsbesteding zijn, hebben sport en bewegen aanvullende positieve effecten op het individu en de samenleving.

Op individueel niveau dragen sport en bewegen bij aan een actieve en gezonde leefstijl. Regelmatige lichamelijke activiteit vermindert het risico op onder andere hart- en vaatziekten, diabetes, depressie, Alzheimer en verschillende vormen van kanker. Het is niet voor niets dat bewegen al jaren een speerpunt is van het landelijke gezondheidsbeleid. Sport heeft bovendien positieve effecten op de sociale participatie van het individu. Bewegen verkleint bijvoorbeeld de kans op eenzaamheid en hulpbehoevendheid van ouderen. Ook de jeugd heeft baat bij lichamelijke activiteit. Bewegen voorkomt niet alleen overgewicht, maar ook motorische achterstanden. Sport en bewegen op jonge leeftijd draagt bovendien bij aan sociale vaardigheden en de weerbaarheid van het kind. Jongeren die op jonge leeftijd sporten zijn bovendien vaker op latere leeftijd actief.

Op maatschappelijk niveau dragen sport en bewegen bij aan de leefbaarheid in een stad, dorp, wijk of buurt. Sport en bewegen verbinden inwoners en dragen er toe bij dat kwetsbare doelgroepen participeren in de samenleving. Sport en bewegen zorgen voor sociale samenhang, dragen bij aan de integratie van inwoners en aan het behoud van het voorzieningenniveau.

Waarom een nota

Geïnspireerd door het initiatief 'Bewegen Verbindt!' van ZV De Vikings en onze wens om een integrale sport- en beweegnota te maken hebben we een aantal sleutelfiguren uit de sport, welzijn, onderwijs en zorg uitgenodigd voor een interactieve avond op 6 juli 2016. Als gemeente Harlingen erkennen we het belang van sport en bewegen voor onze inwoners. De ontwikkelingen in de sportsector zijn voor ons aanleiding geweest om aan de hand van actuele inzichten een integrale sport- en beweegvisie te ontwikkelen. De visie staat beschreven in deze kadernota en biedt ruimte om in te spelen op maatschappelijke trends en ontwikkelingen.



Uitgangspunten

Voorafgaand aan het schrijven van de sport- en bewegvisie is een aantal uitgangspunten geformuleerd die leidend zijn geweest bij gemaakte beleidskeuzes:

- Voorkomen van bewegachterstanden voor alle Harlingers, specifiek voor jeugd (met overgewicht), ouderen (gebruik WMO) en gehandicapten.
- Alle burgers moeten kunnen profiteren van de positieve effecten van sport en bewegen
- Sport is niet een doel, maar een middel (sociaal netwerk verstevigen, eigen kracht).
- De gemeente is faciliterend en ondersteunend.
- Spilorganisaties uit de sectoren sport, welzijn, onderwijs en zorg worden actief bij het proces betrokken.
- De middelen worden ingezet voor de burgers die het echt nodig hebben.
- De visie is niet alleen gericht op sport en bewegen, maar raakt ook andere beleidsterreinen als gezondheid, welzijn en onderwijs.
- Sportverenigingen worden uitgedaagd hun maatschappelijke rol op te pakken.
- Sportparticipatie wordt niet alleen via sportverenigingen gestimuleerd, maar ook door sportbeoefening op individuele basis of via andere sportaanbieders.
- Het gaat om een meerjarenvisie voor de jaren 2017 – 2021.

Doelstelling van deze nota

Deze kadernota gaat in op sportstimulering, het bevorderen van bewegen, het versterken van de lokale sportorganisaties en de bijdrage die sport en bewegen levert aan andere beleidsterreinen zoals onderwijs, gezondheid het sociale domein (WMO, jeugdzorg en participatie). Door een gemeentelijke integrale sport- en bewegvisie willen wij de komende jaren een goede balans vinden tussen sport als doel en sport als middel.

We willen het voor alle Harlingers mogelijk maken om een leven lang te sporten en te bewegen.

Aanpak

We vinden het belangrijk dat er vanuit de sportaanbieders en maatschappelijke organisaties draagvlak is voor de kadernota sport en bewegen 2017-2021. Het is van groot belang dat het beleid voor de komende jaren breed wordt gedragen. De sport- en bewegvisie is daarom in dialoog met sport- en beweegaanbieders en maatschappelijke partners tot stand gekomen. Op lokaal niveau zijn gesprekken gevoerd met relevante partijen (zie bijlage 4) en is er een interactieve discussieavond gehouden. Daarnaast is er (informeel) bestuurlijk overleg gevoerd door de wethouders met o.a. Zeerobben, Vikings en V&K over meer maatschappelijke betrokkenheid van verenigingen.



Op deze manier zijn de kansen, wensen en verbindingen voor sport en bewegen in kaart gebracht en is er een gezamenlijk (en gedragen) sport- en bewegvisie ontwikkeld. Het resultaat is de sport- en bewegvisie zoals beschreven in hoofdstuk 3. Een visie die duidelijk koers en richting geeft aan de jaren die voor ons liggen en beschrijft wat we willen bereiken en waarom we dat willen. Op basis van deze sport- en bewegvisie stellen we een uitvoeringsprogramma op.

Afbakening

Deze kadernota richt zich voornamelijk op bewegen en breedtesport. Breedtesport omvat alle vormen van sport en bewegen op lokaal niveau die niet beroepsmatig of op topsportniveau worden beoefend. Breedtesportactiviteiten zijn laagdrempelig en richten zich voornamelijk op jeugd, senioren, inactieven en inwoners met een laag inkomen, een beperking en/of een chronische aandoening. De kadernota beschrijft onder meer de rol van sport- en beweegaanbieders. Het gaat hierbij niet uitsluitend om het verenigingsleven maar ook om commerciële aanbieders. Ook zij kunnen een belangrijke bijdrage leveren om sport en bewegen als middel in te zetten. De sport- en bewegvisie sluit aan op het gemeentelijke accommodatiebeleid, volksgezondheidsbeleid, de subsidieregeling Sociaal Domein Harlingen en het projectplan Jongeren op Gezond Gewicht Harlingen.

Leeswijzer

Deze kadernota bestaat uit drie hoofdstukken. In hoofdstuk 2 wordt het landelijke, provinciale en gemeentelijke beleid beschreven en de ontwikkelingen met betrekking tot sport en bewegen. Een belangrijke basis voor de sport- en bewegvisie ligt in de ontwikkelingen om ons heen. Vervolgens laten we in hoofdstuk 3 zien wat onze visie is op sport en bewegen voor de komende vier jaren.



2.2 Provinciaal beleid

De Provincie Fryslân geeft in het Coalitieakkoord 2015 aan iedereen te willen betrekken. Daarvoor stellen ze ondermeer via het Iepen Mienskipfûns geld beschikbaar voor goede ideeën en initiatieven vanuit de samenleving. Verder wordt er bij al het beleid rekening gehouden met sociale aspecten en is er speciale aandacht voor ouderen. Voor de kansarme Friezen is een Kansenfonds ingesteld. Wat betreft de maatschappelijke participatie via sport blijft de provincie via Sport Fryslân de breedtesport stimuleren. De provincie vindt dat sport een belangrijk middel is voor vele Friezen om in hun lokale gemeenschap deel te nemen. Er is extra aandacht voor de Friese cultuursporten en voor verduurzaming van sportaccommodaties.

2.3 Gemeentelijk beleid

De rol van de lokale overheid op het gebied van sport verandert. Het belang van sport als doel wordt erkend evenals de kracht van sport als middel. Maar bezuinigingen, kerntakendiscussies en andere factoren zorgen ervoor dat de lokale overheid keuzes moet maken over de inzet op sport en bewegen. Regionale samenwerking, integrale samenwerking en het overdragen van de regie en uitvoering aan het maatschappelijk middenveld zijn dan ook veel voorkomend. De inzet van sport 'als middel' (in plaats van als doel) staat hierbij centraal, net zoals de samenwerking tussen sport- en andere maatschappelijke organisaties.

In Harlingen heeft de sport- en bewegingvisie raakvlakken met de onderstaande beleidsterreinen.

Sportbeleid

Het stimuleren van bewegen, sporten en het nastreven van een gezonde(re) levensstijl heeft de afgelopen jaren steeds meer prioriteit gekregen. We sloten aan bij de Buurt Onderwijs en Sport (BOS) Impuls en namen deel aan een tweetal regelingen: de Impuls Nationaal Actieplan Sport en Bewegen (NASB) en de Impuls Brede scholen, sport en cultuur.

Wat betreft sportdeelname moet het lid zijn/worden van een sportvereniging laagdrempelig zijn. Het lidmaatschap van de vereniging is voor iedereen betaalbaar. Het Kindpakket geeft kinderen binnen onze gemeente kinderen de mogelijkheid mee te doen aan binnen- en buitenschoolse activiteiten. Zo kan men via het Jeugdsportfonds lid worden van een sportvereniging.

Buurtsportcoaches

Vanaf het begin in 2008 nemen we deel aan de "Brede impuls" regeling combinatiefuncties met de maximale inzet van 3,12 fte. Dit betreft twee buurtsportcoaches en een coördinator, en vanaf januari 2015 twee vakleerkrachten voor het bewegingsonderwijs op vijf van de zeven basisscholen.



De buurtsportcoaches hebben gezamenlijk met partners zoals het jongerenwerk, het onderwijs, de bibliotheek, Ritmyk, het centrum voor de kunsten en sportverenigingen een aantal programma's en voeren activiteiten uit die bijdragen aan een gezonde leefstijl en het bevorderen van sociale samenhang in wijken en buurten.

Accommodatiebeleid (2012)

Op het terrein van de huisvesting van sport en bewegen zijn we voorwaardenscheppend. Sportstimulering, stimulering van een actieve leefstijl en maatschappelijke participatie met daarbij speciale aandacht voor jeugdigen en ouderen zijn daar de vertaling van. Het accommodatiebeleid is daarin een belangrijke bouwsteen.

Harlingen gaat voor kwaliteit en heeft de afgelopen jaren enorm geïnvesteerd in sportaccommodaties (kunstgrasvelden, uitbreiding Waddenhal en nieuwe gymzalen). Uitgangspunt is hierbij het vasthouden van een dekkingspercentage van 14 procent voor zowel de binnen- als de buitensport waardoor de tarieven laag kunnen blijven.

Vermeldingswaardig is het in stand houden van het overdekte zwembad. In 2015 is voor de komende tien jaar een nieuwe goedkopere exploitatieovereenkomst met Optisport gesloten.

We vragen als tegenprestatie voor onze investeringen van de sportvereniging dat:

- de sportaccommodatie meervoudig wordt gebruikt
- de vereniging meedoet aan het Jeugdsportfonds
- de vereniging openstaat voor sporters met een handicap

Samenwerking tussen sportclubs wordt gestimuleerd om sportaccommodaties optimaal te benutten.

Volksgezondheid (Harlingen Gezond – gezondheidsbeleid 2013 – 2017)

Het kader voor het gemeentelijk gezondheidsbeleid wordt mede bepaald door de visie op het sociale domein. De visie sluit aan op de Friese nota 'Ruimte voor gezondheid', want ook hierin zijn de sleutelwoorden: Eigen Kracht, vraaggericht, integrale aanpak, stads- en wijkgericht.

We willen in lijn met de uitgangspunten van de Wet Maatschappelijke Ondersteuning (WMO) bevorderen dat inwoners zo lang mogelijk volwaardig mee kunnen doen aan de samenleving. Een goede gezondheid is hiervoor een basisvoorwaarde.

Het sociaal beleid is daarom vooral gericht op het bevorderen van een gezonde leefstijl. In de aanpak is preventie het leidmotief, waarbij het accent ligt op jeugd en ouderen (vanaf 65 jaar).



Jongeren op Gezond Gewicht (JOGG) 2015 – 2017

Onder de naam JOGG wordt landelijk gewerkt aan een gezonde jeugd in een gezonde omgeving. De JOGG-aanpak richt zich op wijken waar het percentage overgewicht onder jongeren (0-19) jaar het hoogst is. Onder de paraplu van de gemeente werken publieke en private partijen, zoals scholen, sportclubs, huisartsen, buurtsupers en woningbouwverenigingen samen. Die samenwerking leidt tot betere sport-, beweeg- en speelfaciliteiten en voor meer aandacht voor voeding en beweging. Want gezond eten en drinken, dagelijks bewegen en sporten moet de gewoonste zaak van de wereld worden.

In Harlingen is JOGG geïmplementeerd en is de keuze gemaakt de doelgroep onder te verdelen in drie leeftijdscategorieën 0-4 jaar, 4-12 jaar en 12-19 jaar. Binnen deze doelgroepen krijgen de risicogroepen extra aandacht. In Harlingen zijn een viertal lage SES-wijken waar ook overgewicht relatief veel voorkomt: Plan Zuid, Oosterpark, Koningsbuurt en het Rode Dorp. In 2012 telt Harlingen 3.676 jongeren (<20), waarvan bijna 60% woonachtig is in een lage SES-wijk (Kinderen in Tel Harlingen, Verweij-Jonker Instituut, 2012).

Sociaal domein

De sub-regeling Sport en bewegen in de subsidieregeling Sociaal Domein gemeente Harlingen (2016) heeft een meervoudig doel:

- inwoners doen zo lang mogelijk zelfstandig en volwaardig mee aan de samenleving;
- het bevorderen van een gezonde leefstijl;
- steeds meer mensen halen de norm voor gezond bewegen;
- minder mensen leiden een zittend bestaan;
- het stimuleren van inwoners om deel te nemen aan sport- en beweegactiviteiten;
- zorgen voor voldoende capaciteit van sportvoorzieningen en uitvoering geven aan het accommodatiebeleid;
- samenwerking tussen sportorganisaties en andere actoren wordt versterkt.

Met deze sub-regeling worden de volgende maatschappelijke effecten beoogd:

- jongeren tot en met 19 jaar bewegen meer door sportbeoefening;
- leerlingen in het primair onderwijs hebben kennis gemaakt met sport en bewegen;
- er is ontmoeting tot stand gebracht en competitie is gestimuleerd;
- talenten zijn tot ontwikkeling gekomen;
- mensen leven gezonder en doen minder een beroep op voorzieningen;
- bewegingsarmoede / beweegachterstand is teruggedrongen;
- het aantal mensen met overgewicht is teruggedrongen;
- sportverenigingen zijn versterkt;



- actieve participatie in de samenleving via sport is bevorderd.

De inzet van de vakleerkrachten gymnastiek in het basisonderwijs levert een bijdrage aan de doelstellingen van het gemeentelijke beleid op het gebied van gezond opgroeien van jeugdigen.

Evaluatie Nationaal Actieplan Sport en Bewegen (NASB)

In oktober 2014 is de uitvoering van het NASB in Harlingen geëvalueerd.

Het evaluatierapport beveelt aan om:

- de structuur te handhaven waarbij het jongerenwerk eerstverantwoordelijk blijft voor de uitvoering en verantwoording aflegt via de NASB projectgroep;
- de essentiële rol voor de combinatiefuncties (heet nu: buurtsportcoach) te handhaven. De buurtsportcoaches spelen een zeer belangrijke coördinerende, initiërende en verbindende rol tussen gemeentelijke doelstellingen en uitvoeringpartners zoals onderwijsinstellingen en sportverenigingen.
- de maatschappelijke inzet van sportverenigingen te waarderen. Sportverenigingen zijn belangrijke partners bij het streven om meer Harlingers aan het sporten en bewegen te krijgen. Niet alle verenigingen zijn bereid of in staat zich in te zetten voor de maatschappelijke doelstellingen zoals de gemeente Harlingen die formuleert. Juist doordat de buurtsportcoaches als aanjagers kunnen functioneren worden organisaties over de streep getrokken om zich actief in de samenleving op te stellen. Van verenigingen mag niet worden verwacht dat ze uit eigen beweging, zonder regisseur komen tot een passend activiteiten aanbod voor de minder actieve Harlinger. Door additioneel gerichte subsidies beschikbaar te stellen kunnen verenigingen worden verleid mee te doen aan het bereiken van maatschappelijke doelstellingen.
- het activiteitenbudget te handhaven. Dit is essentieel om medeorganisatoren te motiveren om de, vaak kwetsbare, doelgroepen te laten participeren.

2.4 Sportdeelname, beweeggedrag en overgewicht: huidige situatie

Uit onderzoek weten we dat sporten en bewegen de risico's op psychische en lichamelijke aandoeningen verkleint. Overgewicht bijvoorbeeld kan zonder medische oorzaak een direct gevolg zijn van onvoldoende bewegen. Hoeveel en op welke intensiteit jongeren, volwassenen en ouderen dienen te bewegen om gezond en/of fit te zijn en te blijven, is vastgelegd in respectievelijk de Nederlandse Norm Gezond Bewegen (NNGB) en de Fitnorm. Structureel sporten heeft tot gevolg dat meer inwoners de NNGB en de Fitnorm behalen.



Beweeggedrag en sportdeelname worden structureel gemonitord met onderzoek van GGD Fryslân (Gezondheidsmonitor en GO-jeugd, GGD Fryslân). Provinciaal, regionaal en lokaal worden grote verschillen in beweeggedrag en sportdeelname waargenomen. De belangrijkste ontwikkelingen en trends voor Harlingen worden hierna beschreven. Wegens de sterke relatie wordt ook overgewicht meegenomen.

In bijlage 2 worden de sport- en beweegnormen toegelicht. In bijlage 3 worden de beweeg- en overgewicht cijfers gepresenteerd (cijfers op basis van zelfrapportage). Het is onduidelijk of de zichtbare verschillen in cijfers tussen Harlingen en Friesland en tussen de verschillende onderzoeksjaren onderling significant zijn. Significante verschillen zijn verschillen die niet op toeval berusten.

Het laatste onderzoek van GGD Fryslân onder jongeren dateert van 2016. De resultaten hiervan zijn bij het ontwikkelen van deze sport- en beweegvisie net gepubliceerd en zijn meegenomen in de analyse. Die uitkomsten zijn gespiegeld aan de uitgangspunten en beleidsdoelstellingen van deze sport- en beweegnota. Ook het onderzoek onder volwassenen en ouderen is in 2016 door GGD Fryslân uitgevoerd, maar hiervan zijn de resultaten bij het ontwikkelen van deze visie nog niet gepubliceerd. De meest recente cijfers die daarom gebruikt zijn voor de analyse dateren uit 2012.

Beweeggedrag

Het lijkt er op dat de jeugd (12-18 jaar) in Harlingen minder beweegt dan de gemiddelde Friese jongere. Slechts 16% van de jeugd voldoet aan de NNGB tegenover het Friese percentage van 19%. Het percentage jongeren dat aan de norm voldoet is tussen 2012 en 2016 wel duidelijk gestegen, want voorheen voldeed slechts 9% van de 12-18 jarigen aan de NNGB.

Dit staat haaks op de lidmaatschapscijfers bij de Harlinger sportverenigingen. De jeugd in Harlingen is namelijk bovengemiddeld vaak lid van een sportvereniging. De lage scores op beweeggedrag zullen dan ook niet in het verenigingslidmaatschap gezocht moeten worden, maar in het beweeggedrag van de jongeren buiten de sportvereniging.

Ook de jongere jeugd (0-12 jaar) laat deze tendens zien: slechts 41% voldoet aan de NNGB tegenover een Fries gemiddelde van 45%. En dit terwijl ook hier het lidmaatschap van de sportvereniging met bijna 90% ruim hoger is dan het Friese gemiddelde van ruim 80%.

Voor de volwassenen (19-64 jaar) en de ouderen (65+) in Harlingen kunnen geen uitspraken gedaan worden over het wel of niet voldoen aan de NNGB omdat de cijfers te zeer schommelen.



Organisatorisch verband

In Harlingen is ongeveer driekwart (74%) van de jongeren van 12-18 jaar lid van een sportvereniging. Dit is meer dan het Friese gemiddelde. Voor de jeugd van de basisschool geldt dit voor ongeveer 88%, wat ruim hoger is dan het Friese gemiddelde.

Een kwart van de volwassenen en ouderen uit Friesland en ook in Harlingen, die aan sport doen, is lid van een sportvereniging.

In 2012 sporten meer volwassenen en ouderen in Harlingen ongebonden in vergelijking met 2010. Ook het sporten bij commerciële sportaanbieders, zoals bij een fitnesscentrum, is in die periode licht gestegen. Het aantal volwassenen en ouderen in Harlingen dat bij een sportvereniging sport is onveranderd gebleven (25%).

Overgewicht

Overgewicht is landelijk een groot probleem, ook in Friesland en in Harlingen. In vergelijking met het provinciale gemiddelde is de prevalentie van overgewicht onder de jeugd (0-12 jaar) de afgelopen jaren iets hoger dan het Friese gemiddelde. Waar het Friese gemiddelde al jaren 12% bedraagt, schommelt het percentage in Harlingen voor deze doelgroep daar steeds enkele procenten boven. Dit met uitzondering van het laatst gehouden onderzoek in 2015 waar het overgewicht in Harlingen 10% bleek te zijn ten opzichte van 11% in Friesland. Ook voor de iets oudere jeugd (12-18 jaar) in Harlingen ligt het percentage overgewicht al enkele jaren iets hoger dan het Friese gemiddelde. Bovendien is hier het percentage jongeren met overgewicht de laatste jaren sterk wisselend, wat een gevolg van de gekozen onderzoeksmethode kan zijn. De onderzoeksgegevens worden namelijk verkregen op basis van zelfrapportage.

Er lijkt geen verband te zijn tussen het beweeggedrag in georganiseerd verband van de Harlinger jeugd (bovengemiddeld vaker lid van een sportvereniging) en de prevalentie van overgewicht (hoger percentage overgewicht dan het Friese gemiddelde voor dezelfde leeftijdsgroep).

Bij ruim de helft (51%) van de volwassenen in Harlingen is sprake van overgewicht en bij ouderen van 65+ is geldt dat voor 66%. Deze cijfers zijn nadrukkelijk hoger dan het Friese gemiddelde: 46% bij volwassenen en 59% bij de leeftijdsgroep van 65+.



Normcijfers voor Harlingen

	0-12 jaar	12-18 jaar	18-64 jaar	65+ jaar
Nederlandse Norm Gezond Bewegen	41% (Fr: 45%)	16% (Fr. 19%)		Data schommelen erg
Lidmaatschap Sportvereniging	88% (Fr. 82%)	74% (Fr. 73%)	25% (Fr. 25%)	Geen data (Fr. 25%)
Inactieve leefstijl				Onvoldoende data beschikbaar
Overgewicht	10% (Fr. 11%)	16% (Fr. 14%)	51% (Fr. 46%)	66% Fr. 59%)

In de tabel zijn tussen haakjes de Friese percentages toegevoegd.

Bronnen:

- Gezondheidsmonitor 4-12 jaar Harlingen 2015
- Gezond Opgroeien in Harlingen GO Jeugd 2016
- Gezondheidsenquête Volwassen en Ouderen Friesland 2010
- Gezond Opgroeien in Harlingen GO Jeugd 2013

Voor uitleg over de gebruikte normen en voor meer onderzoekscijfers zie bijlagen 2 en 3:

- Bijlage 2: Sport- en beweegnormen
- Bijlage 3: Beweggedrag, sportdeelname en overgewicht



2.5 Uitkomsten gesprekken met sportverenigingen

In december 2016 en januari 2017 zijn aan de hand van een geschetst toekomstscenario semi gestructureerde gesprekken gevoerd met de sportverenigingen. Van alle gesprekken is een kort gespreksverslag gemaakt. Deze zijn gebundeld in het document 'gespreksverslagen Harlingen beweegaanbieders 2016-2017'. Op verzoek van de gemeente is een inventarisatie van de accommodatiewensen toegevoegd.

Wat opvalt is dat er bij de sportverenigingen veel energie en trots zit. Er is bij de bestuurders en trainers een grote bereidheid mee te denken "hoe alle Harlingers in beweging te krijgen" en een bereidheid tot samenwerken binnen de sportsector, maar ook daarbuiten.

Over het algemeen zijn de sportverenigingen tevreden over de accommodatie. Een opsomming van de wensen zijn samengevat in het rapport 'Inventarisatie accommodatiewensen sportverenigingen Harlingen'. De hoge bezetting in de gymzalen in de 'piekuren' wordt als grootste knelpunt ervaren. Noemenswaardig is de ambitie van de gymnastiekvereniging om op landelijke niveau te willen presteren. Daaruit voort komen specifieke accommodatiewensen.

De sportverenigingen zijn bereid hun maatschappelijke rol op te pakken maar wensen hierbij wel ondersteuning bijvoorbeeld bij het maken van verbindingen, het opzetten van nieuw beweegaanbod of kennis over nieuwe doelgroepen.

Bijna alle sportverenigingen hebben een groeiambitie gericht op jeugdleden. Dit ondanks de demografische ontwikkelingen (vergrijzing) en het hoge sportparticipatiecijfer onder jeugd.

De meeste sportverenigingen staan open voor samenwerking met andere sportverenigingen en met sectoren. Te denken valt aan kennisuitwisseling, gezamenlijke themabijeenkomsten (o.a. vrijwilligers, voeding en gezonde kantine), sporttak overstijgende scholingen (o.a. wet- en regelgeving, Sociale Hygiëne, EHBSO).

Er wordt door sportverenigingen voornamelijk samengewerkt met het onderwijs. Er zijn veel organisaties die activiteiten voor de basisschooljeugd organiseren (o.a. welzijn, vakleerkrachten, stichting sportpromotie Harlingen, Centraal Comité '45).

Kwetsbare groepen zijn veelal welkom bij de sportverenigingen maar er is wel een bepaalde mate van voorzichtigheid. Bij grotere groepen kwetsbare burgers die naar de sportvereniging worden doorverwezen is ondersteuning van de vrijwilligers hierbij noodzakelijk. Alle sportverenigingen geven aan open te staan voor nieuwe leden en hebben hiervoor vaak de mogelijkheid voor gratis kennismakingslessen.



3 SPORT- EN BEWEEGVISIE

Sporten en bewegen is voor velen een leuke manier van vrijetijdsbesteding (sport als doel). Bovendien dragen sport en bewegen bij aan de gezondheid, leefbaarheid, integratie en participatie. De gemeente erkent het belang van sport en bewegen voor haar inwoners. We streven ernaar alle inwoners in staat te stellen volwaardig aan de samenleving deel te laten nemen.

Vanuit de analyse en de maatschappelijke ontwikkelingen in het vorige hoofdstuk komen we tot onze visie dat:

Sport en bewegen van Harlingen een vitale, gezonde en sociale samenleving maakt die uitnodigt aan deze samenleving mee te doen.

Met name inwoners die nog niet (voldoende) sporten en bewegen stimuleren we om structureel in beweging te komen en te blijven. Alle inwoners moeten deel kunnen nemen aan veilige sport- en beweegactiviteiten van goede kwaliteit. Sport en bewegen moeten door passend aanbod en een uitnodigende omgeving een makkelijke en vanzelfsprekende keuze zijn.

Rol gemeente

We vervullen een faciliterende en voorwaardenscheppende rol. We willen sport en bewegen betaalbaar houden. Bovendien nemen we met de structurele inzet van buurtsportcoaches de rol in van aanjager en regisseur.

Randvoorwaarden

Samenwerking in de buurt is essentieel bij het verhogen van de sportparticipatie en het leveren van een maatschappelijke bijdrage op lokaal niveau. Om de (maatschappelijke) waarden van sport en bewegen optimaal te benutten zijn (nieuwe) verbindingen tussen sport en andere beleidsterreinen noodzakelijk. Er worden verbindingen gelegd met organisaties uit andere sectoren in het veld zoals: gebiedsteams, onderwijs, welzijn, en gezondheids- en zorginstellingen. Het is de taak van de buurtsportcoach deze verbindingen te leggen. De gemeente blijft investeren in de regeling Brede Impuls Combinatiefuncties op voorwaarde dat het Rijk ook Rijksmiddelen voor deze regeling beschikbaar blijft stellen. Bij het opstarten van interventies is aandacht voor de borging van activiteiten.



Uitgangspunten

Binnen de decentralisaties is een gemeenschappelijk uitgangspunt dat de eigen verantwoordelijkheid wordt bevorderd en dat de eigen mogelijkheden van burgers worden benut. Door de decentralisaties ontstaan er mogelijkheden om in de beleidsvoering dwarsverbanden te leggen tussen de beleidsterreinen.

Sport en lichaamsbeweging, zowel in ongeorganiseerde als georganiseerde vorm, vervullen een zeer positieve rol op het gebied van gezondheid, participatie, leefbaarheid, sociale samenhang en de jeugdzorg. Bovendien kan het vanwege het preventieve karakter zorgkosten in de toekomst reduceren.

De beleidsmatige uitgangspunten, ontwikkelingen en huidige situatie vertalen we in een aantal te realiseren beleidsdoelen voor het jaar 2021. Om effectief sport- en beweegbeleid te realiseren zijn aan de hand van de eerdere hoofdstukken prioriteiten gesteld en beleidskeuzes gemaakt.

Participatie sport en bewegen

Veel sportaanbieders richten zich op de basisschooljeugd als het gaat om ledengroei. De hoge sportdeelname onder de jeugd willen we handhaven. De keuze qua doelgroepen voor bewegingsstimulering verdient echter een bredere blik. Gezien de cijfers over beweeggedrag, sportdeelname en overgewicht zetten we in op jongeren (12-19 jaar), te weinig actieve volwassenen (19-65 jaar) en ouderen (65-plussers).

Ook focussen we ons op inwoners die het lastig vinden te participeren, de zogenaamde kwetsbare groepen. Deze mensen sporten en bewegen vaak minder. Samenwerking tussen de gebiedsteammedewerkers en buurtsportcoaches is hiervoor noodzakelijk.

Doel: verhogen van het percentage Harlingers dat aan de Nederlandse Norm Gezond Bewegen voldoet.

Indicatoren voor 2021:

- 45% van de basisschool leerlingen (4-12 jaar) voldoet aan de NNGB (was 41% in 2015)
- 19% van de jeugd (12-19 jaar) voldoet aan de NNGB (was 16% in 2016)
- 67% van de volwassenen voldoet aan de NNGB (geen eerdere meting. Fries gemidd. is 67%)
- 64% van de ouderen (65-plussers) voldoet aan de NNGB (geen eerdere meting. Fries gemiddelde 64%)



Maatschappelijke rol sport- en beweegaanbieders

Door de herschikking van overheidstaken in het sociale domein zien we in toenemende mate een rol weggelegd voor aanvullende maatschappelijke activiteiten door sportverenigingen die daartoe in staat zijn; klein en groot. Ook commerciële sportaanbieders zijn hierbij van grote waarde als het gaat om het inzetten van sport als middel. Sportverenigingen maken deel uit van het sociale domein als sportaanbieder, maar ook als vrijwilligersorganisatie. Door de inzet van actief participerende buurtsportcoaches faciliteren en ondersteunen we verenigingen bij het ontplooiën van hun maatschappelijke rol.

De Harlinger sportverenigingen kenmerken zich door een open houding van alle betrokkenen. Deze vereniging is een ontmoetingsplek waarbij zij eigen leden, andere regelmatige bezoekers en de buurtbewoners uitnodigt om te sporten en te bewegen en om bij de vereniging betrokken te raken. De vereniging is ondernemend en denkt vraag- en omgevingsgericht. De vereniging gaat gericht aan de slag om activiteiten aan te bieden, die haar hoofdactiviteit versterken. Ook voert de vereniging actief beleid op de ontwikkeling, kwaliteit en opleiding van sporttechnisch, arbitrerend en bestuurlijk kader. En streeft zij naar een betere bezettingsgraad van de accommodatie. Dit alles leidt tot ledenbinding, -behoud en/of -groei, meer 'reuring' op de vereniging en continuïteit van het bestaansrecht.

Doel: het verenigingsleven is vitaal en toekomstbestendig.

Doel: de buurtsportcoaches faciliteren en ondersteunen sportverenigingen bij het ontplooiën van hun maatschappelijke rol en ze stimuleren samenwerking tussen de sport- en beweegaanbieders en organisaties uit andere sectoren.



Beweegvriendelijke omgeving

Een openbare ruimte die mensen uitdaagt om te sporten en te bewegen dat is een beweegvriendelijke omgeving. Het gaat hier bijvoorbeeld om wandel-, fiets-, en hardlooproutes, speelpleintjes en -tuinen en schoolpleinen. Om sporten in ongeorganiseerd verband te promoten zorgen we ervoor dat schoolpleinen en sportterreinen buiten de trainings- en wedstrijduren, daar waar mogelijk, voor iedereen toegankelijk zijn. In overleg met organisaties en verenigingen onderzoeken we de mogelijkheden. Veiligheid, vandalisme, toezicht en aansprakelijkheid zijn daarbij belangrijke items.

We gaan ons inzetten voor openbare ruimtes en voorzieningen die sport en bewegen stimuleren. Bij planologische ontwikkelingen moet ruimte voor sport en beweegmogelijkheden voldoende aandacht krijgen. De gebruikers worden waar mogelijk betrokken bij de inrichting van de openbare ruimte.

Doel: de openbare ruimte nodigt uit tot veilig en plezierig sporten, bewegen en spelen. Meer mensen gaan bewegen (spelen, wandelen en fietsen) in de openbare ruimte.

Doel: in bestemmingsplannen wordt een percentage opgenomen dat bestemd is voor sport en beweegmogelijkheden.

Bewegingsonderwijs

Iedere basisschoolleerling krijgt minimaal twee lessen bewegingsonderwijs per week van een bevoegde leerkracht. Waar mogelijk wordt gestreefd naar drie lessen per week. Primair is dit een taak van het onderwijs. Door deelname aan het initiatief 'Sport op Basisscholen' is er aandacht voor het stimuleren van bewegen bij kinderen. Om de kwaliteit van het bewegingsonderwijs te verhogen, is het belangrijk dat vakbekwame leerkrachten bij gymnastiek ingezet worden. Hierdoor hebben kinderen meer plezier in bewegen, meer zelfvertrouwen, een betere motoriek, een betere concentratie tijdens andere vakken en wordt de sociaal emotionele ontwikkeling gestimuleerd. Voor kinderen met een motorische achterstand zijn er extra bijlessen.

Leerlingen op het Voortgezet Onderwijs krijgen les van bevoegde leerkrachten. Zij leren hen naast de grondvormen van bewegen ook andere vaardigheden. Dit zijn: het initiëren en inrichten van beweegsituaties, het invullen van rollen als scheidsrechter, coach en instructeur, het opstellen van een trainingsprogramma passend bij de eigen mogelijkheden en het maken van een bewuste keuze uit het aanbod aan sport- en bewegen in de samenleving. Ook hier is aandacht voor kinderen met een motorische achterstand.



Doel: aanvullend op de taak van het onderwijs wordt de kwaliteit van het bewegingsonderwijs versterkt. Daarbij is speciale aandacht voor kinderen met een motorische achterstand.
Doel: leerlingen van het voortgezet onderwijs worden gestimuleerd breed kennis te maken met sport en beweegaanbod en een gezonde leefstijl.

Aangepast sporten

Sport en bewegen is voor mensen met een beperking en/of chronische aandoening niet altijd zo vanzelfsprekend. We creëren sportkansen, bij voorkeur bij reguliere sport- en beweegaanbieders, voor mensen met een verstandelijke of lichamelijke beperking en/of chronische aandoening. We maken hierbij een koppeling met het WMO beleid en de gebiedsteams. Vanwege de populatie van de doelgroep is een bovengemeentelijke aanpak noodzakelijk. We sluiten aan bij het provinciale plan Aangepast Sporten.

Doel: door middel van een passend sport- en beweegaanbod wordt sport en bewegen meer toegankelijk voor mensen met een verstandelijke of lichamelijke beperking en/of een chronische aandoening.
Indicator: de provinciale doelstelling voor inwoners met een lichamelijke of ernstige lichamelijke beperking is het verhogen van de sportdeelname van 10% naar 15% in 2018.

A) Jeugdportfonds

Met het Kindpakket bevordert de gemeente dat kinderen kunnen sporten en op school aan activiteiten kunnen deelnemen. Oftewel: dat kinderen kunnen meedoen, ondanks dat de ouders niet veel geld te besteden hebben. Het Jeugdportfonds maakt onderdeel uit van het Kindpakket. Het Jeugdportfonds geeft sportkansen aan kinderen van 4 tot 18 jaar die leven in gezinnen waar niet genoeg geld is om lid te worden van een sportvereniging.

Voor die kinderen betaalt het Jeugdportfonds de contributie en in bepaalde gevallen de sportattributen.

B) Participatiebudget

Voor 18 plussers hebben wij het Minimabeleid vastgesteld. Volwassenen die geen of weinig financiële middelen hebben kunnen gebruik maken van deze regeling. Dit gaat dan evenals bij de kinderen van 4 tot 18 jaar o.a. om het lidmaatschap van sportverenigingen en de aanschaf van sportattributen zodat men toch deel kan nemen aan sportactiviteiten.

We zetten in op het beter benutten van het Jeugdportfonds en het Participatiebudget. Door meer en betere voorlichting willen we de financieringsmogelijkheden bekend en toegankelijker maken. Daarbij zien



we een belangrijke rol voor de intermediairs.

Doel: creëren van sportkansen voor inwoners van Harlingen die om financiële redenen geen lid kunnen worden van een sportvereniging.

Indicator: verdubbeling van het aantal aanvragen voor het Jeugdsportfonds van 71 naar 142 aanvragen en een verdubbeling van het aantal sport- en beweegaanvragen voor het participatiefonds (aantal aanvragen 2016 nog op te vragen).

Schoolzwemmen

Met het aanbieden van schoolzwemmen bevordert de gemeente niet alleen dat kinderen kunnen bewegen maar ook de zelfredzaamheid in onze waterrijke omgeving. Het schoolzwemmen is verplicht voor de groepen 3 en 4 van de basisschool (natte gymnastiek) en zorgt ervoor dat ieder kind een zwemdiploma kan behalen

Doel: ieder kind in de gemeente bieden we de kans een zwemdiploma te behalen.

Met deze zeven beleidskeuzes willen we de genoemde beleidsdoelen voor 2021 realiseren en geven we de inwoners van Harlingen een vitale, gezonde en sociale samenleving die uitnodigt om aan deze samenleving mee te doen.



BIJLAGE 1: OVERZICHT LANDELIJK BELEID EN LANDELIJKE EN PROVINCIALE ONTWIKKELINGEN

Landelijk beleid

Sport- en beweegbeleid van de Rijksoverheid

In de kamerbrief “Sport en Bewegen in Olympisch Perspectief” staan drie pijlers met betrekking tot het sport- en beweegbeleid:

1. Met ‘Sport en bewegen in de buurt’ (SBB) pleit de minister voor een passend sport- en beweegaanbod in de buurt en dat voor iedereen toegankelijk is. Nog meer dan voorheen wordt daarin de samenwerking gezocht tussen de sportsector, overheid en bedrijfsleven.

Deze pijler kent twee impulsen:

- de Brede Impuls Combinatiefuncties; om gemeenten te ondersteunen in het creëren van voldoende sport- en beweegaanbod voor alle inwoners van jong tot oud, investeert het ministerie van VWS in de uitbreiding en bredere inzet van buurtsportcoaches.
- de Sportimpuls; een subsidieregeling die lokale sport- en beweegaanbieders ondersteunt bij de opzet van activiteiten om meer mensen langdurig te laten sporten en bewegen.

2. Een ‘Veiliger sportklimaat’ moet het plezier dat men aan sport beleeft vergroten. Dus geen intimidatie en geweld, op het speelveldje noch bij de sportvereniging. Maar ook valt daaronder de vermindering van sportblessures en arbeidsverzuim.

3. De derde pijler gaat over ‘Uitblinken in sport’. Topsport en talentontwikkeling leveren niet alleen medailles op. Het geeft mensen ook plezier, een gevoel van trots, saamhorigheid en het inspireert tot het verleggen van de eigen grenzen.

Het huidige programma wordt voortgezet tot en met 2018 met een aantal verbeterpunten:

- Het beroepsprofiel van de buurtsportcoach wordt verder geprofessionaliseerd;
- Binnen de sportimpuls regeling meer focus op specifieke doelgroepen zoals chronisch zieken, gehandicapten en ouderen.

Grenzeloos Actief

Sinds 2016 geldt het VN-verdrag Handicap. Het doel van dit verdrag is dat de positie van mensen met een beperking verbetert. De Rijksoverheid zet zich hiervoor in. Bijvoorbeeld door te voorkomen dat scholen of werkgevers mensen met een beperking uitsluiten. Het verbeteren van de positie van mensen met een beperking draait om alle mogelijke onderwerpen die voor hen belangrijk zijn, zoals werk, onderwijs, vervoer, cultuur, sport en andere vrijetijdsbesteding



Het kabinet heeft in het Regeerakkoord aangegeven dat iedereen makkelijk dichtbij huis moet kunnen sporten. Dat geldt ook voor mensen met een handicap. Omdat dit voor deze doelgroep nog niet vanzelfsprekend is, is nieuw beleid geformuleerd. Het nieuwe sport- en beweegbeleid heeft de titel 'Grenzeloos Actief, maakt sporten en bewegen voor iedereen met een beperking mogelijk'. Het programma bestaat uit vier sterk samenhangende pijlers: 1. Regionale samenwerkingsverbanden, 2. Feiten en cijfers, 3. Meer aandacht binnen het programma Sport en Bewegen in de Buurt en 4. Versterken van sport- en beweegaanbieders. Voor de uitvoering van dit beleid is 6,6 miljoen euro tot en met 2018 beschikbaar.

Sportagenda 2017 en verder (NOC*NSF)

De Sportagenda 2017+ geeft de richting aan die de georganiseerde sport samen met haar partners in wil slaan en kent duidelijke ambities. Het gaat om meedoen en om winnen. Het gaat om excelleren in sport, medailles halen en om onderzoek doen. Het gaat om mensen te stimuleren iedere dag een beetje beter te worden, sport in te zetten om de gezondheid van mensen te bevorderen en om Nederland veiliger en socialer maken.

Landelijke ontwikkelingen

In Nederland zien we de volgende ontwikkelingen gerelateerd aan sport en bewegen:

Individuele sporters

Fitness/ conditietraining is de meest beoefende individuele sport bij mensen boven de 12 jaar (23%), gevolgd door hardlopen (11%), zwemmen (8%) en tennis (6%). Individueel sporten wordt vanaf 20 jaar populair en blijft dat op oudere leeftijd. Waar jongere individuele sporters vooral hardlopen, gaan 50-plussers alleen wandelen, fietsen en zwemmen. Hoger opgeleiden sporten vaker alleen, in de andere sportverbanden zijn lager, middelbaar en hoger opgeleiden in vergelijkbare mate actief. (Bron: Gezondheidsenquête/Leefstijlmonitor, CBS i.s.m. RIVM 2015) en Rapportage Sport 2014).

Verenigingslidmaatschap

Lidmaatschap van een sportvereniging (31% van de Nederlanders van 6 jaar en ouder was in 2014 lid van een sportvereniging) is echter allang niet meer de overheersende wijze van sportbeoefening. Vaker beoefent men sport alleen (50%) of in een zelfgeorganiseerde groep van vrienden of kennissen (38%). Bijna een op de vijf (18%) sport bij een commerciële sportaanbieder en 14% is actief in een ander verband. In totaal sport 45% van de bevolking in georganiseerd verband, dat wil zeggen als lid van een sportvereniging of als abonnee of klant van een commerciële sportaanbieder (Bron: Rapportage Sport 2014).



Eigen regie bij ziekte

Trends laten zien dat er steeds meer chronisch zieken zijn, die langer leven, zich vaak gezond voelen, lang niet altijd beperkingen hebben en vaak maatschappelijk meedoen. Er is een discussie gaande over een nieuw concept van gezondheid. In dit concept ligt minder nadruk op iemands ziekte of gezondheidstoestand als zodanig en meer op de vraag hoe iemand met eventuele gezondheidsproblemen kan omgaan. Niet zozeer een medische diagnose is van belang voor de gezondheid, maar het vermogen om zich aan te passen en een eigen regie te voeren. (Bron: VTV 2014)

Sociale media

In Nederland zijn er 9,6 miljoen geregistreerde Facebook-accounts, 9,8 miljoen mensen gebruiken WhatsApp, 2,6 miljoen geregistreerde accounts van Twitter. LinkedIn heeft inmiddels zo'n 4,2 miljoen Nederlandse bezoekers per maand. Instagram heeft in Nederland nu ruim 2 miljoen bezoekers en dit aantal groeit nog steeds. Ook in de sportsector lijkt ontstaan campagnes die sociale mediagebruikers aanzetten tot actie. Het verhoogt de betrokkenheid van sporters en van fans. (Bron: Marketingfacts)

Beweegvriendelijke omgeving

41% Van de bevolking gebruikt wel eens de openbare ruimte om te sporten. De omgeving wordt steeds vaker bewust ingezet in sportbeleid. Door een buurt en de openbare ruimte gezond en beweegvriendelijk te ontwerpen wordt sport en bewegen gefaciliteerd en gestimuleerd. Vanaf 12 jaar is dit zelfs het meest gebruikte type voorziening voor sportbeoefening, zowel in zeer stedelijk als in niet stedelijk gebied. De meest beoefende sporten (hardlopen, fietsen en wandelen zijn dan ook sporten die vaak in de openbare ruimte worden beoefend. (Bron: Reactie NISB op rapportage sport)

Ook landelijke programma's als jongeren op gezond gewicht en Gezond In De Stad zien het gezonder maken van de (fysieke) omgeving als belangrijk instrument om overgewicht te bestrijden of gezondheidsverschillen te verminderen. (Bron: jongeren op gezond gewicht en Gezond In De Stad)

Sport als middel voor maatschappelijke doelen

Naast de primaire inzet van sport als doel (sport om te sporten) wordt steeds meer aandacht besteed aan de inzet van sport als middel. Via het sportbeleid en de inzet van buurtsportcoaches zijn verbindingen gelegd tussen sport, welzijn, zorg, cultuur en onderwijs. Ook wordt steeds actiever verbinding gelegd met het brede sociale domein. De nadruk ligt hierbij niet meer alleen op de gezonde en preventieve werking van meer bewegen. Sport wordt steeds vaker ingezet om eenzaamheid tegen te gaan, mensen bij elkaar te brengen, te activeren en de sociale cohesie in een dorp, wijk of buurt te versterken: sport als vliegwiel voor de participatiesamenleving. Deze veranderde taken vragen meer van sport- en beweegaanbieders. Ze moeten samenwerking en verbinding zoeken met niet-sportgerelateerde partijen. Het versterkt de sociale



infrastructuur, maar legt wel extra druk op het organiserend vermogen. (Bron: reactie NISB op rapportage sport 2014)

Aandacht voor gezondheid

Het sportbeleid heeft zich de afgelopen jaren verbreed tot sport- en bewegbeleid. Dit is goed te verantwoorden vanuit de meerwaarde van sport en bewegen voor de gezondheid, waar Nederlanders veel belang aan hechten. De verbreding van het beleid roept wel de vraag op of het bewegen en ook het sedentaire gedrag (o.a. zitten en liggen) van Nederlanders niet meer integraal zou moeten worden benaderd. Bewegen in de vrije tijd (fietsen, wandelen, sporten, klussen, tuinieren) vormt namelijk maar een deel van het dagelijkse beweegpatroon. Belangrijk is daarnaast aandacht te hebben voor fysieke activiteit op het werk of op school. Beide uitersten – te zwaar fysiek werk versus te veel en te lang zitten – vormen risico's die het sport- en bewegbeleid in zijn huidige vorm onvoldoende dekt. (Bron: Rapportage Sport 2014)

Participatie

In programma's gericht op mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt speelt sport en bewegen een belangrijke rol om mensen fysiek fitter te krijgen. Een aantal programma's spelen zich af op sportverenigingen waarin een doel kan zijn om deelnemers als vrijwilliger te laten functioneren.

Inzetten op eigen kracht

Termen als 'zelfredzaamheid' en 'eigen verantwoordelijkheid' zijn de afgelopen jaren een steeds grotere rol gaan spelen. Uitgaan van de lokale kracht, decentraliseren van verantwoordelijkheden en sturen op een participatiesamenleving kenmerkt de laatste jaren het landelijke beleid.

Lokaal Ondernemerschap

Daarnaast is het stimuleren van publiek private samenwerking (PPS) een belangrijke pijler in bijvoorbeeld Sport en Bewegen in de Buurt (SBB) en Jongeren Op Gezond Gewicht (JOGG). Het stimuleren van PPS is een manier om ook (markt)partijen een maatschappelijke verantwoordelijkheid te laten nemen. (Bron: reactie NISB op rapportage sport 2014)



De positie van de sportvereniging

De positie van sportverenigingen verandert. Op sportverenigingen wordt steeds vaker een beroep gedaan om een maatschappelijke rol te vervullen. 80% van de sportbestuurders is van mening dat sport een maatschappelijke rol moet vervullen. De klassieke rol van de vereniging (het organiseren van trainingen en toernooien) draagt in de basis al bij aan sportparticipatie en heeft daarmee een maatschappelijke functie. Waar sportverenigingen van oudsher traditioneel georganiseerd waren (o.a. intern gericht, standaard sportaanbod) wordt de sportvereniging steeds meer een maatschappelijk betrokken organisatie (open club). Met aanvragen voor de Sportimpuls richten sportverenigingen zich op kwetsbare doelgroepen en laten ze zien dat verenigingen bereid zijn om deze maatschappelijke rol verder uit te bouwen. (Bron: Artikel SBM: Maatschappelijke Méérwaarde Sportverenigingen en Open club)

Vrijwilligerskader

Uit de 'SportAanbiedersMonitor 2012' (Kalmthout e.a., 2012) komt naar voren dat sportverenigingen nog steeds kampen met een tekort aan kader. Het tekort aan kader is volgens de onderzoekers al jaren stabiel (20%). Verder komt uit het onderzoek naar voren dat het onderwerp kaderwerving en –behoud door de sportverenigingen als één van de drie belangrijkste speerpunten van de verenigingen wordt genoemd. Ouders kunnen het tekort aan kader terugbrengen door actief te worden als trainer, coach, scheidsrechter, bestuurslid, bardiensten te draaien of actief te worden in het onderhoud en beheer van het terrein.

Steeds meer aandacht ouderbetrokkenheid in de sport

Ouders zijn als primaire opvoeders van grote waarde voor de sportieve opvoeding van hun kind. Ouders vormen dan ook steeds vaker een belangrijke doelgroep van sportverenigingen. Kinderen van wie de ouders het goede voorbeeld geven door zelf (vaak) te sporten, zijn vaker lid van de sportvereniging. Er is dan ook een duidelijk positief verband tussen het beweeggedrag van de ouders en de score van hun kinderen op de beweegschaal (Scheerder, 2004; Martin e.a, 1991).

Economie

Het opleidingsniveau stijgt, waardoor mensen over meer kennis beschikken en de deelname aan arbeid, tussen het 20e en 67e levensjaar, is gegroeid. De Nederlanders zijn meer welvarender, waardoor zij zich meer kunnen veroorloven, maar ook hogere eisen stellen aan de kwaliteit van voorzieningen. Daardoor is sportbeoefening een luxe bezigheid geworden. Aan de andere kant heeft een deel van de bevolking een relatief laag inkomen. Zij worden hierdoor belemmerd in hun sportactiviteiten. Na 2018 hebben we een periode van economische stagnatie doorgemaakt. Dit heeft zijn beslag gehad op de verenigingsinkomsten uit subsidies en sponsoring, deze liepen vaak terug (Hoekman&Straatmeijer, 2013)



Techniek

De gegroeide mobiliteit van de Nederlanders is van belang. Innovaties op technisch gebied volgen elkaar in steeds hoger tempo op. De meest invloedrijke innovaties zijn die op het vlak van digitalisering en automatisering van informatie-uitwisseling en communicatie, of ICT. Niet alleen het sociale leven maar ook de sportbeoefening raakt steeds verder geïnformatiseerd. Hierdoor is fysieke ontmoeting of contact steeds minder noodzakelijk. Je kunt tegenwoordig op afstand een tennisbaan regelen en sporters maken via sociale media (sport)afspraken. Aan de ene kant is het zich verenigen hiervoor dus niet meer direct nodig, aan de andere kant bieden deze nieuwe technieken ook veel mogelijkheden voor verenigingen om hun (potentiële) leden goed te bedienen. Door de technologische ontwikkelingen (zoals een hardloop app) kunnen mensen gemakkelijker sporten.

Sociaal-cultureel

Lidmaatschap van een sportvereniging of vrijwilligerswerk verrichten in de sport, zijn vormen van maatschappelijke betrokkenheid en participatie. De belangstelling van de Nederlandse bevolking om zich te binden aan een organisatie door middel van een lidmaatschap, is al langere tijd dalende (Pothumus et al., 2014). Bij sportverenigingen is er tot 2012 geen sprake van ledenafname, maar het 'marktaandeel' van sportclubs neemt wel af (Van 't Verlaat, 2010). Op het gebied van vrijwilligerswerk is geen daling te zien. Het percentage Nederlanders dat vrijwilligerswerk verricht, ligt al lange tijd rond de 40% (Van Houwelingen, Boele & Dekker, 2014).

Demografie

Landelijke speelt de verandering in etnische samenstelling van de bevolking door immigratie. Hierdoor kan het ledenpotentieel in de omgeving ingrijpend veranderen. In bepaalde regio's heeft ook de vergrijzing van de bevolking en de daardoor optredend krimp, gevolgen voor sportverenigingen (Hoekman, 2015). De veranderende leeftijdsopbouw gevolgen voor de populariteit van verschillende vormen van sport en bewegen. Sporten die mensen tot op hoge leeftijd kunnen beoefenen, het plezier in het bewegen centraal stellen en sociaal contact mogelijk maken, zullen meer deelnemers trekken. Voorbeelden hiervan zijn: wandelen, zwemmen, fietsen en tennis.

Levensverwachting

De Nederlandse bevolking groeit van 16,7 miljoen inwoners in 2012 naar 17,7 miljoen in 2030. Vooral de leeftijdsopbouw verandert sterk. Het aandeel 65-plussers is gestegen van 14% in 2000 naar 18% in 2015 en neemt verder toe tot 24% in 2030, om daarna relatief stabiel te blijven rond de 26%.



Volgens het trendscenario zal de levensverwachting blijven stijgen, zij het minder hard dan in de afgelopen 10 jaar. Tussen 2012 en 2030 krijgen Nederlandse mannen er ongeveer drie jaar bij en vrouwen ruim drie jaar. Binnen de groep ouderen zijn er ook veranderingen. Er komen steeds meer 75-plussers. De 80-jarige van 2030 zal waarschijnlijk gezonder zijn dan de 80-jarige van nu. (Bron: CBS en VTV 2014)

Chronische aandoeningen

Een gevolg van de stijging van het aandeel ouderen is een groeiend aantal mensen met een chronische aandoening. Begin 2014 hadden 8,2 miljoen mensen één of meer chronische aandoeningen, dat is ongeveer de helft van de bevolking. Meer dan 90% van de mensen boven de 75 jaar heeft minimaal één chronische ziekte. Voor mensen onder de 40 jaar ligt dit rond de 30%. Chronische ziekten zoals psychische stoornissen, hart- en vaatziekten en kanker zijn in Nederland verantwoordelijk voor de grootste ziektelast in 2011. Bewegen werkt preventief op het ontstaan van genoemde aandoeningen. (Bron: Volksgezondheidinfo.nl en VTV 2014)

Overgewicht/ obesitas

De laatste 10 jaar is het aantal mensen met overgewicht en obesitas nationaal sterk gestegen. Hoewel vooralsnog een eind lijkt te komen aan de jarenlange ongunstige ontwikkelingen kampt inmiddels ongeveer de helft van de volwassen Nederlanders met overgewicht. 1 op de 10 Nederlanders is officieel obees. Onder kinderen (4 – 15 jaar) is 14% van de jongens en 17% van de meisjes te dik. (CBS, 2012). Van de Friezen is bijna de helft te zwaar: 230.000 inwoners van Friesland hebben overgewicht (GGD Fryslân).

Motoriek

Basisschoolkinderen (10-12 jaar) van tegenwoordig scoren significant minder goed op motorische fitheidstesten, die kracht, snelheid, lenigheid en coördinatie meten, dan kinderen van 25 jaar geleden (Mulier Instituut, 2014).

Sportdeelname

In 2015 deed 53% van de Nederlanders van 12 jaar en ouder wekelijks aan sport. In 2007 was dit 54%. Leeftijd, opleidingsniveau en gezondheid waren en blijven belangrijke verklarende variabelen voor verschillen in sportdeelname.

- Jongeren doen meer aan sport dan ouderen, maar de verschillen worden steeds kleiner.
- Het opleidingsniveau is en blijft een belangrijke verklarende variabele voor het wel of niet aan sport doen. Ten opzichte van 2001 zijn de verschillen naar opleidingsniveau zelfs groter geworden. Meer hoger opgeleiden zijn aan sport gaan doen, terwijl dit voor middelbaar en lager opgeleiden niet het geval is.
- Ook het hebben van een handicap houdt nog altijd verband met een lagere sportdeelname. Mensen



Jeugdsportfonds Friesland

Friesland heeft in 2015 ongeveer 110.000 inwoners van 4-18 jaar (Fries Sociaal Planbureau, 2015). Gemiddeld is daarvan 65% lid van een vereniging, oftewel de Friese sportverenigingen hebben gezamenlijk 71.500 jeugdleden. Het Jeugdsportfonds neemt daarvan in 2015 in ieder geval 2.500 aanvragen op zich, wat een aandeel van 3,5% is van alle jeugdlidmaatschappen in Friesland. Het Jeugdsportfonds zorgt voor een groei van 69.000 naar 71.500 jeugdleden.

Culturele Hoofdstad 2018

Van 2014 tot 2019, met als hoogtepunt 2018, presenteert Leeuwarden-Fryslân zich op Europees niveau met minstens 40 grote culturele evenementen. Het hoofdthema is 'Iepen Mienskip'.

Sport for Europe

In 2018 vindt in Friesland Sport for Europe plaats. Dit internationale evenement wordt in 2018 voor het eerst op Europees gehouden, en wordt om de vier jaar op wereldniveau georganiseerd. Het evenement staat vol van sport en cultuur, uitwisseling en plezier. Het heeft als doel verspreiden en uitwisselen van kennis en ervaringen over traditionele sporten. Daarnaast ligt er nadruk op het verbinden van landen, culturen en tradities tot één Europese familie.

Vrijwilligers

Vrijwilligerswerk bij sportverenigingen vindt veelal plaats door 12-24 jarigen en 35-54 jarigen. Door de individualisering van de samenleving is het echter steeds lastiger voor verenigingen om hun vrijwilligersaanbod op peil te houden (zowel voor bestuurlijk kader als in de uitvoering). Friezen doen relatief vaak vrijwilligerswerk voor een sportvereniging, school of kerk. Dat blijkt uit de cijfers over 2012 en 2013 van het Centraal Bureau voor de Statistiek. In Friesland zijn relatief de meeste vrijwilligers (58%). Het landelijke gemiddelde ligt op 50%. De meeste Friese vrijwilligers zetten zich in voor een sportclub: 18,5% tegenover 15,3% landelijk.

Onderwijs

In het Friese basisonderwijs zijn drie ontwikkelingen zichtbaar die gerelateerd zijn aan sport en bewegen:

- Meer vakleerkrachten vanuit 'Sport op Basisscholen' die de kwaliteit van het bewegingsonderwijs verhogen.
- Meer Buurtsportcoaches die de verbinding maken tussen sport en onderwijs en die sportdeelname stimuleren.
- Invoering van het continuooster. In Friesland heeft al zeker één op de zeven scholen het nieuwe rooster. Het continuooster geeft scholen, verenigingen en kinderopvangorganisaties de mogelijkheid om aansluitend aan de schooltijden sport- en beweegactiviteiten aan te bieden.



- De behoefte van schoolbesturen aan professionele leerkrachten bewegingsonderwijs betekent aandacht voor het personeelsbeleid, c.q. het stimuleren van de volledige bevoegdheid tot het geven van bewegingsonderwijs via een actief nascholingsbeleid en het bieden van faciliteiten hiervoor.

Duurzaamheid

Begin september 2015 maakte de rijksoverheid bekend dat sportverenigingen die maatregelen nemen om hun energieverbruik te verminderen, vanaf 2016 kunnen rekenen op een subsidie van 30% van de investering. Daarmee wil de minister stimuleren dat sportverenigingen duurzamer en energiezuiniger worden. Deze subsidieregeling sluit aan bij de ambitie van de provincie Fryslân om maatschappelijk vastgoed, waaronder sportaccommodaties, te verduurzamen.

Provinciaal plan aangepast sporten

Sporten en bewegen dicht bij huis, óók voor alle Friezen met een handicap. Dat is het hoofddoel van het provinciale plan van aanpak. Dit doel leidt tot een verhoogd percentage sportparticipatie van mensen met een handicap. De sportparticipatie bij mensen met een handicap achter. In 2015-2016 zijn er echter drie ontwikkelingen gaande die samenvallen waardoor we er in Fryslân voor kunnen zorgen dat die sportparticipatie gaat stijgen de komende jaren. Het gaat dan om de volgende ontwikkelingen: De Cornelia-Stichting en Sport Fryslân hebben in 2015 positief kennis met elkaar gemaakt d.m.v. de organisatie van de Cornelia Sportdag. De wens is uitgesproken om de samenwerking te intensiveren en daarmee bij te dragen aan het stimuleren van structureel bewegen van mensen met een handicap. Sinds 2014 zijn er zes wethouders in Fryslân die ambassadeur zijn van het aangepast sporten. De intentie is uitgesproken om met alle Friese gemeenten vanaf 2016 een concrete slag te maken om gehandicaptensport in Fryslân te stimuleren.

Het ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS) heeft een nieuw gehandicaptensbeleid geschreven onder de naam 'Grenzeloos Actief'. De ambitie van het programma is dat iedereen met een handicap die wil sporten en bewegen dat ook moet kunnen. Het liefst zo dicht mogelijk bij huis. Het inrichten van samenwerkingsverbanden is een van de uitgangspunten van het programma.



BIJLAGE 2: SPORT- EN BEWEEGNORMEN

Nederlandse Norm Gezond Bewegen (NNGB)

- Jongeren (4-17 jaar): Dagelijks één uur ten minste matig intensieve lichamelijke activiteit, waarbij de activiteit minimaal twee keer per week gericht moet zijn op het verbeteren of het handhaven van lichamelijke fitheid (kracht, lenigheid en coördinatie).
- Volwassenen (18-55 jaar): Een half uur ten minste matig intensieve lichamelijke activiteit op minimaal vijf, maar bij voorkeur alle dagen van de week.
- 55-plussers: Een half uur ten minste matig intensieve lichamelijke activiteit op minimaal vijf, maar bij voorkeur alle dagen van de week;

Fitnorm

De fitnorm is voor jong en oud gelijk en vereist tenminste drie keer per week gedurende minimaal 20 minuten zwaar intensieve lichamelijke activiteit.

Combinorm

Een derde Nederlandse norm is de combinorm, de optelsom van de NNGB en de fitnorm. Iemand voldoet aan de combinorm wanneer hij/zij aan tenminste aan één van de beide normen voldoet.

Inactief

12-19 jaar: maximaal 4 dagen per week 1 uur bewegen per dag

19 jaar en ouder: Op geen enkele dag voldoen aan de NNGB

Sportdeelname

De definitie van sportdeelname is dat een inwoner minimaal 12 keer per jaar aan sport doet. Deze norm geldt voor alle leeftijdsgroepen.



BIJLAGE 3: BEWEEGGEDRAG, SPORTDEELNAME EN OVERGEWICHT

Leeftijdsgroepen	NNGB		Lid van sportver.		(Semi-)inactief		Overgewicht	
	0-12 18-64	12-18 65+	0-12 18-64	12-18 65+	0-12 18-64	12-18 65+	0-12 18-64	12-18 65+
Onderzoeken:								
Themarapportage Voeding en Overgewicht GO Jeugd 2008								5% (Fr: 7%)
Gezond Opgroeien in Harlingen GO Jeugd 2009/2010			73% (Fr: 78%, 69%)	60%				16% 25% (Fr:12%, 15%)
Gezondheidsenquête Volw./ouderen Friesland 2010	53% (Fr: 48%, 45%)	42%		25% (Fr: 25%)		(Fr: 6%)		51% 66% (Fr: 46%, 59%)
Gezond Opgroeien in Harlingen GO Jeugd 2012			73% (Fr: 78%, 68%)	62%				13% 27% (Fr: 12%, 15%)
Cijfers Gezondheidssituatie Harlingen 2012 (tabellenboek)		9% (Fr: 11%)		67% (Fr: 65%)		14% (Fr: 10%)		9% (Fr: 8%)
Gezondheidsmonitor Volw./ouderen Friesland 2012		79% (Fr: 67%, 68%)		(Fr: 62%, 40%)		(Fr: 7%, 11%)		(Fr: 45%, 58%)
Gezond Opgroeien in Harlingen GO Jeugd 2013			76% (Fr: 79%, 67%)	72%				14% 16% (Fr: 12%, 14%)
Gezondheidsmonitor 4-12 jaar Harlingen 2015		41% (Fr: 45%)		89% (Fr: 82%)				10% (Fr: 11%)
Gezond Opgroeien in Harlingen GO Jeugd 2016		16% (Fr: 19%)	88% (Fr: 82%, 73%)	74%		37% (Fr: 38%)	 (Fr: 9%)
Gemeentelijk JOGG-onderzoek 6-10 jarigen 2016		87%		77%				19%



Ter vergelijking zijn ook de Friese percentages toegevoegd.

De aan te houden percentages in de Kadernota Sport en Bewegen:

- NNGB
 - 0-12 jaar: 41%
 - 12-18 jaar: 16%
 - 18-64 en 65+: geen norm aanhouden, percentages schommelen te erg
- Lid Sportver.
 - 0-12 jaar: 88%
 - 12-18 jaar: 74%
 - 18-64 jaar: 25%
 - 65+: Geen data
- Inactief
 - Te weinig data beschikbaar
- Overgewicht
 - 0-12 jaar: 10%
 - 12-18 jaar: 16%
 - 18-64 jaar: 51%
 - 65+: 66%

BIJLAGE 4: ORGANISATIES WAARMEE GESPROKEN IS T.B.V. DE KADERNOTA

- - Basketbalvereniging Green Lions
 - Fusieclub Harlingen
 - Harlingen Badminton Club de Wadden
 - Harlingen Mixed Hockey Club
 - Jeu de Boules Boulegoed
 - Jip Key Sohn
 - Jiu Jitsu Kenmei
 - Kaatsvereniging Eendracht
 - Shi Sun
 - Skeelerbaancommissie (onderdeel van IJvereniging Harlingen)
 - Schaatstrainingsclub Eskimo's
 - Sport Overdag
 - Sportcentrum van Hurck
 - Sportclub F en F



- Stichting Harlingen Sportpromotie
- Tennisvereniging Ready
- Vlugheid en Kracht De Stenen Man
- Volleybalvereniging Harlingen
- Zaterdagmiddag voetbalvereniging Zeerobben
- Zwemvereniging de Vikings
- Optisport zwembad De Derde Haad
- De Skûle Welzijn
- RSG Simon Vestdijk
- Vakleerkrachten Sport op Basisscholen





































































